

RECENZJE

Marek Ordyłowski

Historia kultury fizycznej (*Starożytność — Oświecenie*), AWF Wrocław 1997, s.153.

W 1997 r., nakładem wydawnictwa naukowego Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu, ukazała się praca Marka Ordyłowskiego pod tytułem „Historia kultury fizycznej (Starożytność — Oświecenie)”. Autor monografii jest adiunktem w Zakładzie Historii Kultury Fizycznej Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu.

Autor przedsięwziął trudne zadanie przedstawienia dziejów kultury fizycznej w okresie od starożytności po okres oświecenia I. Praca składa się ze wstępu, jedenastu rozdziałów zasadniczych, źródeł i literatury.

W pierwszych sześciu rozdziałach przedstawiona została kultura fizyczna w okresie starożytności (Chiny, Indie, Egipt, Grecja, Rzym). Najszerzej, co jest zresztą zrozumiałe, omówiona została działalność w tej dziedzinie życia społecznego w Grecji i Rzymie. W zakresie kultury fizycznej starożytnej Grecji, autor wyróżnił następujące podrozdziały: system wychowawczy Sparty, system ateński, igrzyska sportowe, medycyna starogrecka. Uwagę pragnąłbym zwrócić na podrozdział podejmujący tematykę igrzysk sportowych. M.Ordyłowski — w ramach tej części pracy — przedstawił m.in. genezę, rozwój, konkurencje i dyscypliny igrzysk oraz upadek igrzysk. Wśród konkurencji i dyscyplin sportowych wymienia autor pentatlon, wskazując na konkurencje, jakie wchodziły w skład pentatlonu, kolejność ich rozgrywania oraz wyłaniania zwycięzcy. M.Ordyłowski słusznie pisze, że „ostatnią konkurencją pentatlonu były zapasy. Rozgrywano je zawsze na koniec pięcioboju. Najprawdopodobniej ich wynik decydował o wyniku całej konkurencji (...)”.

Interesująco przedstawił system igrzysk starogreckich (oprócz igrzysk olimpijskich, w starożytnej Grecji rozgrywano igrzyska istmijskie, pytyjskie, ne-mejskie, herejskie i inne). Autor skupił się nie tylko na aspekcie sportowym

¹ M.in. w latach dziewięćdziesiątych XX wieku opublikowano prace przedstawiające dzieje kultury fizycznej (w okresie starożytność-oświecenie), *Dzieje kultury fizycznej (do roku 1918)*, praca zbiorowa pod redakcją Zdzisława Grota i Teresy Ziółkowskiej, Warszawa-Poznań 1990, s.256; Z.Piątek, *Dzieje kultury fizycznej w zarysie (Antyk — Oświecenie)*, Gdańsk 1995, s.114.

igrzysk, lecz również wskazał na elementy pozasportowe. Jak pisze M.Ordyłowski na s. 50, „organizowano także igrzyska teatralne. Najslawniejsze, zwane Wielkimi Dionizjami, urządzano w Atenach ku czci Dionizosa od połowy VI wieku pne. Odbywały się w marcu i trwały 3 dni (...)”.

Autor, pisząc o kulturze fizycznej starożytnego Rzymu ukazał m.in. problematykę higieny i medycyny, aspekty pomijane w publikacjach odnoszących się do dziejów kultury fizycznej w starożytnym Rzymie.

Treść rozdziału VII odnosi się do igrzysk staroirlandzkich. Autor, jako jeden z pierwszych w historiografii, w takim wymiarze przedstawił genezę i historię kultury fizycznej w dawnej Irlandii.

Obszernym rozdziałem książki jest rozdział VIII, podejmujący tematykę kultury fizycznej w średniowieczu. Pragnąłbym zwrócić uwagę na podrozdział, w którym M.Ordyłowski omawia kulturę fizyczną w Polsce, m.in. porusza genezę bractw kurkowych.

Kolejny rozdział dotyczy kultury fizycznej w okresie odrodzenia. Autor w szerokim zakresie omawia poglądy na aspekty aktywności ruchowej przedstawicieli renesansu, w tym również humanistów polskich. Wiele miejsca poświęcił problematyce medycyny. Kończąc rozdział, autor pisze, iż „osiągnięcia medycyny wpłynęły niewątpliwie na stan higieny, zdrowotności i inne dotychczas pojmowanie znaczenia kultury fizycznej (...)”.

Rozdział X omawia kulturę fizyczną w baroku. W ostatnim rozdziale pracy poruszono zagadnienia kultury fizycznej w okresie oświecenia. W tej części, autor m.in. omówił wychowanie fizyczne w koncepcjach pedagogicznych czołowych myślicieli oświecenia. Wyeksponował dorobek jednego z najwybitniejszych, ówczesnych teoretyków wychowania fizycznego — Johanna Friedricha Christopha GutsMuthsa. M.Ordyłowski w tym rozdziale przedstawił także kulturę fizyczną w dobie upadku I Rzeczypospolitej. Ważną rolę w rozwoju i upowszechnianiu wychowania fizycznego odegrała w Polsce działalność Komisji Edukacji Narodowej.

Praca oparta jest na solidnych podstawach źródłowych oraz literaturze przedmiotu. Ponadto, autor zawarł w pracy 45 ilustracji. Stanowią one cenne uzupełnienie treści pracy podnosząc jej wartość.

Książkę Marka Ordyłowskiego należy ocenić bardzo wysoko. Praca stanowi cenny wkład w badania nad dziejami kultury fizycznej od czasów najdawniejszych po okres oświecenia. Należy zaznaczyć, że jest ona nie tylko cennym uzupełnieniem dotychczasowych opracowań, ale wnosi wiele nowych elementów do historiografii kultury fizycznej okresu starożytność - oświecenie.

Eligiusz Malolepszy

WSP Częstochowa